

De effectiviteit van economische diplomatie

Uit een meta-analyse van empirische studies naar de effecten van economische diplomatie blijkt dat deze een significante bijdrage levert aan de handels- en investeringsstromen. Economische diplomatie is een probaat middel tegen diverse vormen van internationaal marktfalen. Niet alle vormen van economische diplomatie sorteren echter eenzelfde effect.

Economische diplomatie bestaat uit de inzet van overheidsrelaties en overheidsinvloed om internationale handel en investeringen te bevorderen. Zij richt zich op het openen en openstellen van markten voor het internationale bedrijfsleven, het oplossen van problemen met andere overheden voor bedrijven die reeds in het buitenland actief zijn, het verbeteren van de werking van internationale markten en het vergroten van de economische veiligheid door het bevorderen van internationale spelregels en afspraken, en de naleving van beide (Van Bergeijk en Moons, 2009). Economische diplomatie is een vast onderdeel van economisch beleid en is in economisch opzicht om een aantal redenen al lange tijd relevant (Van Bergeijk *et al.*, 2011). Ten eerste kunnen culturele factoren betrokkenheid van de overheid bij internationale transacties noodzakelijk maken. Dit geldt vooral nu voormalig communistische landen een steeds groter deel van de wereldhandel voor hun rekening nemen. Hier wordt de overheid nog steeds als natuurlijke partner in de economie gezien. Ten tweede kunnen staatsbedrijven de tegenpartij zijn van een onderneming uit de vrije markt. Hierdoor kan het noodzakelijk zijn dat ondernemers uit de vrije markt met de overheid optrekken als signaal naar het staatsbedrijf en om een minder ongelijk speelveld te scheppen. Ten derde moeten dikwijls politieke onzekerheden rond internationale transacties worden weggenomen. Overheidsbetrokkenheid kan dan het politieke signaal afgeven dat een transactie geen weerstand zal oproepen.

Economische diplomatie kan worden uitgelegd als een middel tegen marktfalen dat internationale transacties hindert en daardoor een rem vormt op het benutten van specialisatievoordelen. Informatieproblemen drijven de kosten op voor handel en grensoverschrijdend investeren. Economische diplomatie verlaagt de kosten van transacties door het vergroten van wederzijds vertrouwen en het verstrekken van informatie die private partijen moeilijk kunnen ontsluiten. Het is wetenschappelijk interessant te onderzoeken in hoeverre economische diplomatie effectief is in het bestrijden van dit marktfalen. Ook voor beleids-

makers is deze vraag relevant. Door de recente oprichting van de Europese diplomatieke dienst en het aanstellen van een Europese buitenlandvertegenwoordiger zal een deel van de diplomatieke taken die vroeger op landniveau werden uitgevoerd in de toekomst Europese invulling krijgen. Voor diplomaten van de lidstaten blijft het wegnemen van bilaterale belemmeringen van handel en investeringen voor het bedrijfsleven echter een eigen competentie. Hierdoor wint economische diplomatie aan belang ten opzichte van andere diplomatieke activiteiten. Ook uit het regeerakkoord uit 2010 blijkt dat het relatieve belang van economische diplomatie in Nederland verschuift: "Economische diplomatie wordt een zwaardere component in het werk van ambassades en consulaten" (Rijksoverheid, 2010). Inzicht over welke elementen van beleid het meest effect sorteren is daarbij van belang. Op basis van een analyse van de empirische bevindingen van onderzoek naar effecten van economisch diplomatiek beleid kan worden vastgesteld in welke mate economische diplomatie leidt tot extra handels- en investeringsstromen.

Studies naar economische diplomatie

Tinbergen onderkende in 1962 in de eerste toepassing van de gravitatieanalyse op internationale handel reeds het belang van politieke factoren door al dan niet voormalige koloniale banden als een van de verklarende variabelen op te nemen. Sindsdien zijn er vele publicaties gevolgd die de invloed van diplomatie op handels- en investeringsstromen hebben bevestigd. Voor Nederland zeer recent door het Centraal Planbureau, waarbij gekeken is naar het effect van posten en handelsmissies op de ontwikkeling van het handelsvolume voor Nederlandse bedrijven (CPB, 2011). De uitkomsten van deze onderzoeken wijzen globaal gezien in een zelfde richting: het merendeel van de auteurs concludeert dat economische diplomatie van grote invloed is op de handels- en investeringsstromen tussen landen. Figuur 1 illustreert echter aan de hand van gerapporteerde waarden voor economisch diplomatieke instrumenten dat achter deze algemene tendens een grote mate van heterogeniteit schuil gaat. In figuur 1 is voor een groot aantal gepubliceerde studies, met vergelijkbare onderzoekssystematiek de *t*-waarde weergegeven. De mediane *t*-waarde is weliswaar steeds positief, maar deze is niet altijd voldoende significant en bovendien is er ook sprake van significant negatieve *t*-waarden waardoor het in eerste instantie moeilijk lijkt ondubbelzinnige conclusies te trekken over de effectiviteit van economische diplomatie. Daarnaast bestaat er

SELWYN MOONS

Beleidseconoom bij het Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie en gastdocent aan de Universiteit Nyenrode

PETER VAN BERGEIJK

Hoogleraar bij het Institute of Social Studies aan de Erasmus Universiteit Rotterdam

geen zicht op de heterogeniteit in de effecten van verschillende instrumenten van economische diplomatie op handel en investeringen. Figuur 2 analyseert daarom dezelfde verzameling t -waarden, die nu zijn geordend naar instrument. De figuur geeft voor de zes onderscheiden instrumenten het aandeel van significant negatieve ($t < -2$), significant positieve ($t > 2$) en insignificante coëfficiënten. De bevindingen in figuur 2 tonen aan dat staatsbezoeken significantere betekenis hebben dan officiële bezoeken op lager niveau. Eenzelfde patroon is zichtbaar in de verhouding tussen ambassades en lagere vormen van vertegenwoordiging, zoals honorair consulaten. Studies die de meest omvattende maatstaf – diplomatiek klimaat – hanteren, laten het sterkste effect zien. Daarbij moet worden aangetekend dat voor sommige variabelen maar weinig studies ter beschikking zijn, met name voor export- en investeringsbevorderingsagentschappen, die minder dan tien procent van de onderzochte t -waarden beslaan.

Meta-analyse

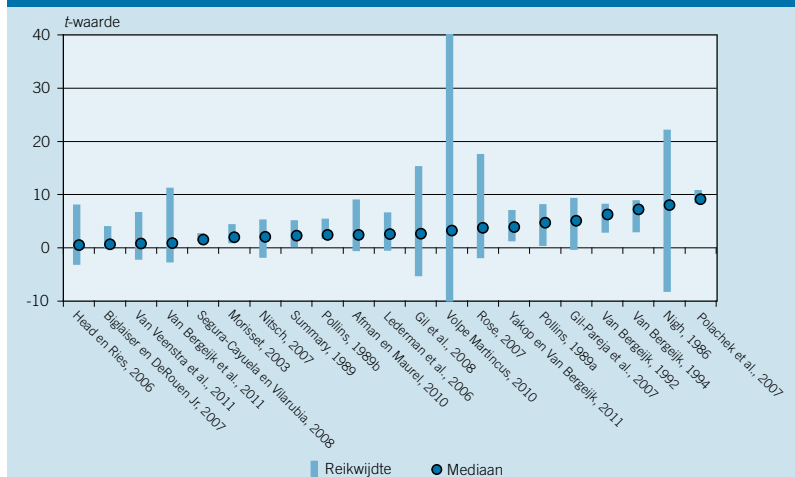
Om tot een algemener inzicht te komen over het effect van economische diplomatie op handels- en investeringsstromen is een verdiepende slag nodig, die kan worden gemaakt door middel van een meta-analyse. Meta-analyse is een methode van onderzoek om eerder verkregen onderzoeksresultaten over een gemeenschappelijke vraagstelling te synthetiseren en samen te vatten. Het is een statistische benadering waarbij gerapporteerde bevindingen worden gecorrigeerd voor karakteristieken van geïnventariseerde studies. Het gaat daarmee verder dan traditioneel literatuuronderzoek.

Een belangrijk voordeel van het gebruik van meta-analyse boven literatuurstudie is dat meta-analyse objectiever is, vooral omdat bronnen van kwantitatieve variatie uit eerdere onderzoeken systematisch geanalyseerd worden (Florax *et al.*, 2002). De methode biedt de mogelijkheid om resultaten van diverse studies in een samenhangend raamwerk te analyseren om een gemiddeld meta-effect te ramen, waar zo'n effect op basis van individuele studies niet ondubbelzinnig kan worden vastgesteld.

Het terrein van de economische diplomatie is geschikt voor een meta-analyse, omdat er veel onderzoek verricht is naar de verschillende instrumenten en facetten van economische diplomatie en dit heeft geleid tot een veelheid aan parameterschattingen. Zoals valt te verwachten bij parameterschattingen, kleeft er aan de schattingen een mate van onnauwkeurigheid die wordt uitgedrukt in de standaardfout. Om de gewenste vergelijking van

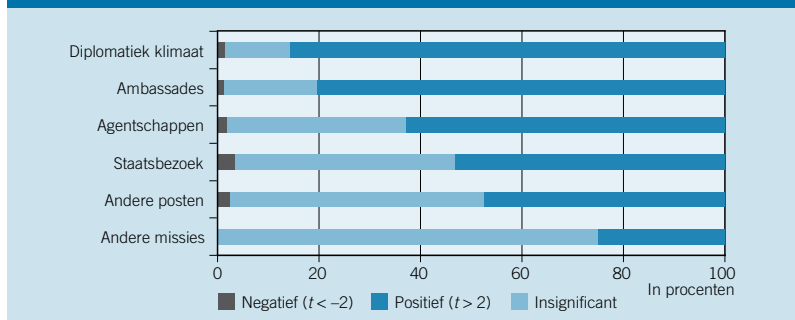
Figuur 1

Effectiviteit van economische diplomatie volgens verschillende studies.

Figuur 2

Effectiviteit van instrumenten voor creatie handel en investeringen.

de effecten van economische diplomatie mogelijk te maken transformeert de meta-analyse op het terrein van economische diplomatie meerdere, niet steeds perfect overeenstemmende, uitkomsten tot één conclusie. De conclusie kent een kleinere mate van onzekerheid dan de conclusies van individuele uitkomsten van studies. De conclusies geven bijvoorbeeld een minder vertekend beeld dan individuele studies die aan een specifiek land verbonden zijn. Onderhavig terrein is extra geschikt voor het maken van een meta-analyse omdat het merendeel van de onderzoeken loglineaire specificaties heeft, en waar dit niet zo is specifieke elasticiteiten berekend en gerapporteerd zijn (Polacheck *et al.*, 2007; Biglaiser en DeRouen Jr, 2007). Hierdoor zijn de verschillende bevindingen relatief goed vergelijkbaar en synthetiseerbaar.

Uitkomsten

Voor de meta-analyse is een database opgebouwd met parameters uit 553 regressies uit 21 studies die qua onderzoekssystematiek vergelijkbaar zijn. Van de onderliggende regressies onderzoeken 23 het effect van economische diplomatie op investeringen, 129 het effect op invoer en 399 het effect op uitvoer. Op basis van gebruikte data in de studies zijn de bijbehorende parameterschattingen vervolgens gesorteerd naar karakteristieken van de studie: panel of crosssectie, landspecifiek of voor meerdere landen. Tabel 1 rapporteert meta-effecten voor de inzet van economische diplomatie waarbij de uitkomsten van studies met overeenkomstige karakteristieken geclusterd zijn. Het meta-effect van economische diplomatie op handels- en investeringsstromen positief is, ongeacht de gebruikte dataset en specificaties van de studie. Hierbij ligt een gemiddelde van de verzamelde elasticiteiten van economische diplomatie in de orde grootte van 0,15 tot 0,32, afhankelijk van de kenmerken van de studies. Een toename van een instrument met tien procent leidt tot een toename van de bilaterale internationale stroom met twee tot drie procent.

Tabel 1

Gemiddelde van elasticiteiten economische diplomatie.

Studies	Landspecifieke	Meerlandenstudies
Panel	0,26	0,15
Cross-secctie	0,32	0,25

In figuur 3 is aanvullend het effect van individuele instrumenten van economische diplomatie in kaart gebracht. Met name ambassades blijken een grote bijdrage te leveren aan bilaterale handels- en investeringstromen. Ook handelsmissies scoren licht boven gemiddeld. De bijdrage van andere posten, zoals bijvoorbeeld honorair consulaten en investerings- en exportpromotieagentschappen, aan de creatie van handels- en investeringsstromen is positief, maar minder dan gemiddeld. Bij de meta-analyse moet de kanttekening gemaakt worden dat deze niet het samenspel van de inzet van verschillende elementen van economische diplomatie in kaart brengt. De wens om hier meer inzicht in te krijgen blijft ondanks de verdiepingsslag die de meta-analyse geeft bestaan (Van Veenstra *et al.*, 2011). Ook is het belangrijk in het oog te houden welk effect met de handelsbevordering beoogd wordt. De creatie van grotere handels- en investeringsvolumes is niet de enige maatstaf van succes. In het algemeen lijken ambassades en consulaten vooral te zorgen voor intensievere handelscontacten, ofwel een toename van de intensieve marge, terwijl agentschappen voor exportpromotie zorgen voor een toename in de extensieve marge, ofwel de productdiversiteit van handel (Volpe Martincus, 2010; Volpe Martincus *et al.*, 2011). Dit is van belang voor landen die hun economieën willen diversifiëren en bij het bepalen van de optimale samenstelling van het economisch buitenlandbeleid waar economische diplomatie onderdeel van is.

Conclusies

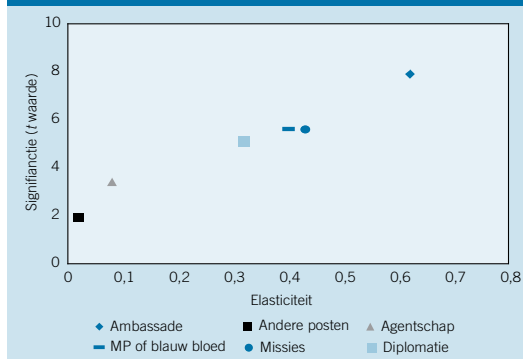
Economische diplomatie is een effectief instrument. Zij verlaagt transactiekosten waardoor ze de handelspotentie van de bedrijven in een land vergroot en het land aantrekkelijker maakt om in te investeren. Het meta-effect van economische diplomatie is positief, ofschoon er verschillen zijn in de mate waarin onderliggende instrumenten van economische diplomatie bijdragen aan het creëren van handels- en investeringstromen. Ambassades en handelsmissies op hoog niveau

LITERATUUR

- Afman, E.R. en M. Maurel (2010) Diplomatic relations and trade reorientation in transition countries. In: P.A.G. van Bergeijk en S. Brakman (red.), *The Gravity Model in international trade: advances and applications*. Cambridge: Cambridge University Press, 278–295.
- Bergeijk, P.A.G. van (1992) Diplomatic barriers to trade. *De Economist*, 140(1), 45–64.
- Bergeijk, P.A.G. van (1994) *Economic diplomacy, trade and commercial policy*. Cheltenham: Edward Elgar.
- Bergeijk, P.A.G. van (2009) *Economic diplomacy and the geography of international trade*. Cheltenham: Edward Elgar.
- Bergeijk, P.A.G. van, H. de Groot en M. Yakop (2011) The economic effectiveness of diplomatic representation: An economic analysis of its contribution to bilateral trade. *The Hague Journal of Economic Diplomacy*, 6 (1 februari), 101–120.
- Bergeijk, P.A.G. van en S. Moons (2009) Economic diplomacy and economic security. In: C. Guapo Costa (red.), *New frontiers for economic diplomacy*, Instituto Superior de Ciências Sociais e Políticas, 37–54.
- Biglaiser, G. en K. DeRouen Jr (2007) Following the flag: troop deployment and U.S. foreign direct investment. *International Studies Quarterly*, 51(4), 835–854.
- CPB (2011) Uncertainty and the export decisions of Dutch firms. *CPB discussion paper*, 138.
- Florax, R.J.G.M., H.L.F. de Groot en R.A. de Mooij (2002) A meta-analysis. *Tinbergen Institute Discussion Paper*, 2002(041/3).
- Gil, S., R. Llorca en J.A. Martinez-Serrano (2008) Measuring the impact of regional export promotion: the Spanish case. *Papers in Regional Science*, 87(1), 139–147.
- Gil-Pareja, S., R. Llorca-Vivero en J.A. Martinez-Serrano (2007) The impact of embassies and consulates on tourism. *Tourism Management*, 28(2), 355–360.
- Head, K. en J. Ries (2006) Do trade missions increase trade? *CEPR Discussion Papers*, 7609.
- Lederman, D., M. Olarreaga en L. Lucy Payton (2006) Export promotion agencies: what works and what doesn't? *World Bank Policy Research Working Paper*, 4044.
- Morris, J. (2003) Does a country need a promotion agency to attract foreign direct investment? A small analytical model applied to 58 countries. *World Bank Policy Research Working Paper*, 3028.
- Nigh, D. (1986) The effect of political events on United States direct foreign investment: A pooled time-series cross-sectional analysis. *Journal of International Business Studies*, 16(1), 1–17.

Figuur 3

Meta-effect economische diplomatie naar instrument.

dragen bovengemiddeld bij aan de creatie van extra handels- en investeringstromen. Lagere vormen van vertegenwoordiging en agentschappen scoren minder op dit criterium, maar hebben nog altijd een positieve bijdrage. Met het vaststellen van het meta-effect van economische diplomatie is een eerste vervolgstap gezet in het inzichtelijk maken van het effect van economische diplomatie op de creatie van handel en investeringen.

- Nitsch, V. (2007) State visits and international trade. *World Economy*, 30(4), 1797–1816.
- Polacheck, S., C. Seiglie en J. Xiang (2007) The impact of foreign direct investment on international conflict. *Defence and Peace Economics*, 18(5), 415–429.
- Pollins, B.M. (1989a) Does trade still follow the flag? *American Political Science Review*, 83(2), 465–480.
- Pollins, B.M. (1989b) Conflict, cooperation and commerce. *American Journal of Political Science*, 33(3), 737–761.
- Rijksoverheid (2010) *Vrijheid en verantwoordelijkheid. Regeerakkoord VVD-CDA*. Den Haag: Rijksoverheid.
- Rose, A.K. (2007) The foreign service and foreign trade: Embassies as export promotion. *The World Economy*, 30(1), 22–38.
- Segura-Cayuela, R. en J.M. Vilarrubia (2008) *The effects of foreign service on trade volumes and trade partners*. Madrid: Banco de España.
- Summary, R.M. (1989) A political-economic model of U.S. bilateral trade. *Review of Economics and Statistics*, 71(1), 179–182.
- Tinbergen, J. (1962) *Shaping the world economy. Suggestions for an international economic policy*. New York: Twentieth Century Fund.
- Veenstra, M.L. van, M. Yakop en P.A.G. van Bergeijk (2011) The geography of trade and the network effects of economic diplomacy in the South. In: M. Murshed, P. Goulart en L.A. Serino (red.), *South-South globalization: challenges and opportunities for development*. Oxford: Routledge.
- Volpe Martincus, C. (2010) *Odyssey in international markets: an assessment of the effectiveness of export promotion in Latin America and the Caribbean. Special Report on Integration and Trade*. Washington DC: Inter-American Development Bank.
- Volpe Martincus, C., A. Estevadeordal, A. Gallo en J. Luna (2011) Information barriers, export promotion institutions, and the extensive margin of trade. *Review of World Economics*, 146(1), 91–111.
- Yakop, M. en P.A.G. van Bergeijk (2011) Economic diplomacy, trade and developing countries. *Cambridge Journal of Regions, Economy and Society (special issue Development and geography)*, 4(2), 253–267. 916